

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

AUTOR POSUZOVANÉ PRÁCE: **Bc. Michal Kondelík**

NÁZEV PRÁCE: **Amatérská archeologie v České republice**

TYP PRÁCE: **diplomová**

AUTOR POSUDKU: **Mgr. Petr Sokol**

TYP POSUDKU: **oponent**

KRITÉRIA HODNOCENÍ

1. Bylo splněno zadání práce? **dobře**
2. Využití dostupných informací k tématu: **dobře**
3. Formální aspekty práce (rozsah, gramatika, úprava): **dobře**
4. Strukturování práce: **dobře**
5. Užívání odborné terminologie a stylistiky: **nevyhověl**
6. Úroveň analýzy a syntézy dat, výběr a použití vhodných metod: **nevyhověl**
7. Byly vyčerpány hlavní problémy tématu? **nevyhověl**
8. Zaujal student vlastní stanovisko a jak je argumentačně podpořil? **nevyhověl**

Návrh výsledné klasifikace: nevyhověl

Stručné zdůvodnění celkového hodnocení: Práce obsahuje podstatné nedostatky jak ve formě, tak i v obsahu. I přes svou rozsáhlost práce nepředstavuje provázané a ucelené zpracování problematiky. Příčinou je zřejmě nevyjasněný a nekoncepční přístup k tématu a jeho nedostatečné promýšlení. V práci se objevuje řada dílčích témat již opakovaně zpracovaných, ale tam, kde by měl jít autor do hloubky, od problematiky a formulování závěrů utíká a zůstává u triviálních tvrzení. Při vlastním hodnocení cílů autor tvrdí, že cílem bylo vytvořit souhrn o vývoji bádání amatérských archeologů na území ČR od počátku bádání až do současnosti. Toto se však nepovedlo na uspokojivé úrovni, převažuje důraz na působení amatérských badatelů v minulosti, což je nejspíše dáno stavem zpracování tématu v literatuře. Současně se autor domnívá, že se mu podařilo vysvětlit pojem „amatér“, což opět neodpovídá

skutečnosti. Jím použité vysvětlení je převzaté z literatury a to jen částečně, tedy zkreslujícím způsobem. Závěr práce obsahuje převážně jen rekapitulaci obsahu, nikoli shrnutí výsledků, s jejichž formulacemi se lze v práci setkat spíše obtížně. Práce je tak především přehledového charakteru, obsahující různá podtémata související s amatérskou archeologií, bez úzké provázanosti a celistvého uchopení. Po formální stránce se práce vyznačuje množstvím nevhodných či nesmyslných formulací, stylistikou nevhodnou pro tento typ práce, o něco méně pak chybami gramatickými. Kladně lze hodnotit bohatý seznam použitých zdrojů (29 stran s cca 340 tituly) a početné přílohy (přes 30), část o metodice amatérské archeologie a pozornost věnovanou realizaci dotazníkového šetření. Celkově by si však práce zasloužila přepracování ve formální i obsahové rovině.

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY K OBHAJOBĚ (nepovinné):

Lze detektoráře obecně považovat za amatérské archeology?

V kapitole týkající se legislativy je zmíněno, že z Ústavy (čl. 7) má stát povinnost ochrany přírodního bohatství. Zde je to vztaženo i na archeologické památky (12). Lze skutečně v tomto smyslu archeologické památky zahrnout do přírodního bohatství?

Jaké pracovní skupiny existují v rámci České archeologické společnosti?

DATUM: 19. 5. 2014

PODPIS:

Komentáře k hodnocení práce:

Formální úprava:

Zhuštěné řazení kapitol, přičemž alespoň ty hlavní by měly začínat na samostatné straně. Rovněž seznam použitých zdrojů by neměl začínat na stejné straně, kde je i text závěru. Výrazněji by měly být odsazeny jednotlivé kapitoly. Opakovaně se objevují gramatické chyby, nejčastěji při členění souvětí (např. na s. 12, 26, 54, 57, ...74, 75, 76...), chybějí mezery mezi slovy (opakovaně např. na s. 20), mezi číslovkou a zkratkou míry, mezi číslem a názvem kapitol. V souvislosti se záchrannými výzkumy nesprávné použití pojmu „stavitelství“ místo „stavebnictví“ (s. 16). Objevuje se obecný nešvar: nahrazení slova „potenciální“ chybným výrazem „potencionální“ (s. 111). Stylistika je místy příliš osobní, neodpovídající typu práce. Práce se vyznačuje množstvím neobratných až nesmyslných formulací, např.: „*Cílem předkládané diplomové práce je shromáždění informací o amatérské archeologii... od počátků bádání do současného stavu poznání*“ (s. 10), „*Jsou zde zmíněny základní iniciály...*“ (ve smyslu informace, s. 10), „...výzkumů zkoumaných amatérskými badateli“ (10), „*V současném zákoně je pak oblast archeologie asi nejvíce postižena radikální změnou po roce 1989 a přechodem k tržnímu hospodářství.*“ (s. 12) – co je tím myšleno?, „*Tohle bych přisuzoval...*“ (s. 17), „*Jako jednu z jeho nejdůležitějších publikací bych označil knihu...*“ (s. 22), „*Kvůli tomu, že se v jeho rodině stala tragédie.*“ (pozn. 3 na s. 23), byly nalezeny „*doklady kamenných nástrojů, bronzových závěsků či halštatské a laténské keramiky*“ (s. 26) – o jaké doklady jde?, „*Po dokončení základní školy se intenzivně věnoval zahradnictví, jelikož byl odeslán do učení k zahradníkovi.*“ (s. 26), „...*kde vykopával o mohylová pohřebiště.*“ (s. 29), „*Nebyl nijak omezen dobou bádání...*“ (s. 29), Krolmus se zajímal o „*archeologické kulturní dědictví*“ (s. 32), „*Vykopával také ve středních Čechách, konkrétně na lokalitách...*“ (s. 33), „*Ujal se redigovat...*“ (s. 39), „...*chtěl se věnovat studiu historie, ale tato myšlenka skončila dříve, než začala.*“ (s. 48), „*Výšinná sídliště jsou lokality, které se ve většině případů nalézají na vyvýšených místech...*“ (s. 52), „*Lokalita byla pojmenována podle města Chamu...*“ (s. 58, pozn. 11), Metoda archeologie „*pojednává o tom, co z nás z minulosti došlo.*“ (s. 65), „*Osobní obdiv mají jeho kresby...*“ (s. 75), amatérští badatelé „...*se pod dojmem zachránění lokality či samotných artefaktů jali do pustošení archeologického kulturního dědictví...*“ (s. 77), „*Již v minulosti bylo důvode k záchraně archeologických památek provedení záchranného výzkumu*“ (s. 112), „*První zmínky o zájmu o kulturní dědictví se objevují již v Kosmově kronice...*“ (s. 117. Kdy lze o „kulturním dědictví“ vůbec mluvit? Lze ho používat napříč dobami?), „*finišují stavební práce*“ (s. 112), „*ve finále pak naprosto souhlasím...*“ (s. 119). Zbytečně se zdvojující popisky grafů.

Obsahová stránka:

Práce je značně rozsáhlá, přičemž výraznou část představuje přehled amatérských badatelů. V tomto případě nejde o část přínosnou svým zpracováním, protože jde o téma již v některých publikacích souhrnně podané. Smysl těchto „medailonků“ badatelů lze tak vnímat pouze jako součást kontextu zpracovávaného tématu, nikoli navzdory své délce jako stěžejní součást práce.

V úvodu by měla být napřed stručně definována archeologie jako vědní obor a poté souvislost amatérů s počátečními etapami archeologie. Mnohem více pozornosti mělo být věnováno tomu, od kdy lze vůbec hovořit o amatérských badatelích. Zřejmě ne již pro 17. a 18. století. Považovat badatele před vznikem archeologie jako vědeckého oboru a profese za badatele amatérské je zavádějící (s. 18). Amatér je vnímán ve srovnání s profesionálem, v tomto duchu je to také nastíněno v úvodu (s. 11). Problematická je i definice amatéra v úvodu (s. 10-11), která je sice převzata z literatury, ovšem pouze dílčím, zavádějícím způsobem (amatérský archeolog je člověk, který má rád staré věci). Podstatná charakteristika významu slova amatér uvedena není. Přitom právě tato necitovaná část definice (amatér je člověk, který se něčemu věnuje ze záliby, nikoli z povolání) mohla sloužit jako východisko pro diskusi o kritériích rozlišení badatelů amatérských a profesionálních.

Uvedení či neuvedení konkrétních badatelů v práci je odůvodněn značně nevhodným zdůvodněním: Výběr byl „v režii autora, a proto ne každý s tímto seznamem musí souhlasit“ (s. 17). Takto jednoduše se s tím nelze vypořádat, má-li jít o prokázání schopnosti metodické vědecké práce se sledovatelnou a ověřitelnou klasifikací a selekcí dat. Kritériem výběru badatelů byla podle autora kvalita jejich práce (s. 18), což ale nemusí vypovídat nic o amatérské archeologii jako takové. Měli by být zmíněni i ti badatelé, jejichž kvalita práce je z dnešního pohledu pochybná, neboť i ti patří do amatérské archeologie a vytvářeli či vytvářejí ji. Výběr současných amatérských badatelů (na rozdíl od minulých) je omezen až na výjimku pouze na Plzeňský region, stálo by však

za to zprostředkovat informace i z jiných částí Čech a Moravy. Ve výběru, vzhledem k počtu uváděných badatelů v minulosti značně malém, chybí pro Plzeňský region tak výrazná postava, jako je Z. Procházka. Se stejnou absencí jednoznačných kritérií se lze setkat na s. 45, kde je uvedeno, že výběr badatelů je soukromým názorem autora. Lze ale soukromý názor autora považovat za kritérium adekvátní odborné vědecké práci? Pokud by práce byla o movitých artefaktech, také by jejich výběr byl prezentován jako soukromý názor autora? Podobný problém se opakuje i u výčtu výzkumů, prováděných amatérskými badateli.

Správně je upozorněno na rozpor v hodnocení některých badatelů, kteří jsou dnes považováni za školené archeology, ale autor sám je považuje za amatérské badatele (s. 18). Tento rozpor ale autor dál nevysvětluje, není naznačeno, proč jsou tito badatelé už dnes vnímáni jako skuteční archeologové. Úzce to tak souvisí s absencí nebo neujasněním kritérií toho, kdo je nebo není amatérský archeolog. Příkladem této rozvolněnosti kritérií je osoba V. Čtrnácta (s. 23). Je rozhodující vystudování oboru nebo vykonávání této profese? Jestliže je Čtrnáct řazen mezi amatéry kvůli nedostudované škole, musel by být za amatéra dlouho považován i M. Metlička, který ještě před vystudováním oboru působil dlouhodobě jako vedoucí jednoho z archeologických oddělení ZČM. Důsledně vzato by práce měla být pouze o těch badatelích, kteří působili až vedle profesionálních archeologů, tedy nikoli v době, kdy archeologie jako profese ve smyslu vědního oboru neexistovala.

Kritika amatérských badatelů minulosti za to, že si při výzkumu nevšímalí těch náležitostí, kterých si všímají dnešní badatelé, je z hlediska vývoje poznání neoprávněná. Starší výzkumy nelze ani řadit mezi nevhodné či nadbytečné zásahy motivované zájmem o minulost (s. 77), spíše jen mezi zásahy, které se z dnešního pohledu podílely na poškození dané památky.

V části věnující se legislativě je uvedeno, že plánovaná novelizace památkového zákona představuje zlepšení situace ohledně účinných postihů nelegálních archeologických výzkumů. Není ale již uvedeno, v čem by toto zlepšení mělo spočívat. Takovéto polovičaté informace snižují kvalitu práce, nehledě i na fakt, že v současnosti je idea novelizace nahrazena záměrem zcela nového zákona.

Problematické a neobjektivní je uvedení přínosů detektoráře Kratochvíla, které jsou čerpány pouze z jeho vlastních informací (s. 47). Např. průzkum v ZOO Praha není z hlediska péče o archeologické dědictví zcela bezproblémovou záležitostí, jak by se mohlo z textu zdát.

Některé pasáže působí rušivě, např. charakteristika záchranných výzkumů a problematičnost jejich „záchranného“ charakteru (s. 50). Do textu je toto zařazeno bez vazby na téma práce, pokud to mělo sloužit jako charakteristika dané problematiky, pak je to zcela nedostatečné.

Název části Teorie amatérské archeologie je naprosto zavádějící, nic z toho, co by čtenář podle názvu čekal, zde není. Kapitola představuje zřejmě pokus o uplatnění teoretické látky bez ohledu na to, zda skutečně souvisí s pojednávaným tématem. Považuji za sporné vztahovat na výsost teoretické téma k amatérským badatelům a hledat mezi nimi představitele paradigmat. Nejsou-li teoreticky vzděláni a nepromyšlejí-li tyto otázky teorie vědy, těžko vyvozovat závěry o jejich teoretickém ukotvení či vědomém prosazování některého z paradigmat. Více než u profesionálních archeologů je jejich činnost ovlivněna v oboru omezeným vzděláním, možnostmi a zájmy.

Zavádějící je i spojování počátků archeologie se záchranným charakterem výzkumů. Jestliže má autor na mysli podle uváděných příkladů především 20. století, nejde o počátky bádání. Ve skutečných počátcích se prvek záchrany neuplatňoval. Na s. 67 dochází autor k závěru, že amatérští badatelé se nejprve zaměřovali na artefakty, což je ovšem zcela známý triviální fakt!

Jen minimálně a nedostatečně je v práci pojednán vztah amatérských badatelů k výzkumu středověkých opevněných sídel, badatelé z této oblasti jsou redukováni pouze na Hebera a Sedláčka.

Při vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření se autor zabývá spíše formálními aspekty, nepodstatnými pro téma práce a účel dotazníků (např. přístupem dotazovaných, jejich reakcemi, ochotou nebo rychlostí vyplnění). Celkově jsou dotazníky podrobně komentované, nicméně rozsah závěrů ani jejich význam této pozornosti neodpovídají. Závěr autora: „*Rozsáhlejší diskuzi o výsledcích a následné interpretace již nechám na samotných čtenářích této práce*“ (111) ukazuje na nepochopení účelu práce. Právě takové vyhodnocení a diskuse se od autora čekají, je to nutná součást nejen závěrečné práce, ale jakékoli odborné práce. Nelze se tohoto úkolu zbavit jeho přehozením na čtenáře, nejde o esej nebo komentář! Práce tak není rozvolněna jen po své formální stránce, ale i po stránce obsahové. Pozornost si ohledně dotazníkového šetření zaslouží poznatek o nejasném hodnocení činnosti detektorářů ze strany veřejnosti, kdy respondenti nevěděli, zda takovou činnost hodnotit pozitivně či negativně (s. 110-111). Autor správně dochází k závěru potřeby větší osvěty a informovanosti.

Pokud už je zařazena kapitola „Stavební, těžební a zemědělské práce“, pak by měla být zpracována ve větší vazbě na hlavní téma práce a celistvěji (nejsou např. zmíněny těžební areály).

U charakteristiky České archeologické společnosti chybí podstatná zmínka o vydávání Zpráv ČAS a jejich Supplement. Klub Augusta Sedláčka by si zasloužil větší pozornost, minimálně vzhledem k tématu práce zdůraznění účasti jak profesionálních, tak i amatérských archeologů, a kromě Hlázky zmínit i další publikační či popularizační aktivity (např. Naučná stezka F. X. France). Proč nejsou alespoň přehledově uvedeny i další příklady organizací s uplatněním amatérských badatelů, zejména takové, které by alespoň částečně pokryly spektrum činností?

Nepochopitelně chybí jedna z předpokladatelných částí o možnostech uplatnění amatérských archeologů v současnosti, o využití jejich nadšení a zájmu ze strany profesionálních badatelů. Absence této části je o to podivnější, že toto téma nabízí publikace, z níž autor opakovaně ve své práci čerpal.

Kladné hodnocení si v kontextu celé práce zaslouží část o metodologii amatérské archeologie, která přináší informace o tom, jak badatelé v minulosti pojímali a prováděli své výzkumy.

V práci se vyskytují i některé faktografické chyby: 1) Bitva u Vogastisburku se odehrála v roce 631 nebo 632, nikoli v roce 630 (s. 21), jeskyně jsou typem sídliště, nestojí vždy mimo jako samostatná kategorie (s. 56), mezi nejčastěji stavební činností ničené lokality nepatří zaniklé středověké a novověké vesnice, hradiště, mohylníky a tvrze (s. 112), ale plochá pohřebiště a pravěká rovinná sídliště.

Šel